

JAROMÍR KORČÁK

O UNIVERZITNÍM STUDIUM GEOGRAFIE PŘED VÍCE NEŽ 60 LETY

Na výzvu Vaší redakce podávám několik vzpomínek na svoje univerzitní studium. Začal jsem je v říjnu 1914, ale již v březnu 1915 jsem musel nastoupit vojenskou službu, která trvala až do konce roku 1919. Na jaře 1918 jsem však dostal z fronty studijní dovolenou. Studium jsem zakončil až v létě 1922, protože jakožto maturant z reálky jsem potřeboval k dosažení absolutoria deset semestrů, o dva více než maturanti z gymnázia. Ze studia určeného pro profesory středních škol jsem si zvolil systemizovanou skupinu přírodopis — zeměpis, v níž však byl zeměpis poměrně málo zastoupen. V těch 10 semestrech jsem měl zapsáno celkem 219 týdenních hodin přednášek resp. cvičení, ale z toho jen 93 patřilo geografii. Kromě toho bylo ještě předepsáno 19 týdenních hodin přednášek z pedagogiky, filozofie, školské hygieny a elementární encyklopedické přednášky z fyziky a chemie, které byly pro 1. ročník přírodních věd a medicíny přiměřeně upraveny.

Nynější budova na Albertově č. 6 byla tehdy hotova jen z poloviny. Tam byly přednášky z geografie, geologie a mineralogie. Botanika se přednášela v Benátské ulici, zoologie a antropologie na Karlově, filozofie a pedagogika ve starém Kaulichově domě na Karlově náměstí, hygiena v budově lékařské fakulty Na bojišti. Ale tam chodil málokdo. Návštěva přednášek nebyla povinná a děkanát se nezajímal ani o to, zda a kdy posluchači dělají zkoušky. Stačilo mít určitý počet přednášek zapsaných a otestovaných v indexu. Jenom nemajetní studenti, k nimž jsem patřil i já, byli povinni na konci každého semestru předkládat vysvědčení o úspěšně vykonaném kolokviu z nějaké profesorské přednášky a o návštěvě cvičení. Jinak by nebyli osvobozeni od placení kolejného, které bylo poměrně vysoké. Mám celkem 19 takových vysvědčení, a to 6 z geografie, 4 z geologie, 3 z antropologie a po dvou z botaniky, zoologie i mineralogie.

Látka se podávala zcela nesystematicky, každý přednášející sledoval jen svůj vlastní rozvrh bez ohledu na potřeby posluchačů. Skripta byla jen z botaniky, tištěné učebnice jen z paleontologie a všeobecné biologie. Když jsem byl v prvním semestru, jen jedna přednáška měla povahu úvodu do studia. Tím větší význam měly proseminář a praktická cvičení. Přednáška prof. Dvorského sice měla název Úvod do všeobecné geografie člověka, ale posluchači 1. ročníku z toho mnoho neměli. Byl to příliš abstraktní a podrobný rozbor idejí Alexandra Humboldta a Carla Rittera a přednáška unavovala i způsobem podání, tj. bezvýrazným

předčítáním. Je charakteristické, že z těch 27 týdenních hodin regionálního zeměpisu žádná se netýkala speciálně Afriky, Ameriky ani Austrálie, nepočítáme-li „politickogeografický přehled povrchu zemského“ a přednášku o koloniích evropských států. A přitom přece Afrika byla zamilovaným předmětem ředitele geografického ústavu, profesora Václava Švambery.

Z profesorů nám nejvíce imponoval Jiří Daneš, protože byl v Americe, v Indonésii a Austrálii a jeho přednášky byly živě podány a byly poutavé. Později se zvláštní úctě těšil Alois Musil, který několik let žil mezi kočovníky v arabské poušti, byl šejchem jednoho kmene a vydával v Americe rozsáhlé knihy o svých geografických a etnografických výzkumech. Při jeho přednáškách byla velká posluchárna zaplněna do posledního místa. Naproti tomu na přednáškách tehdy začínajícího docenta geomorfologie Václava Dědiny jsme bývali sotva čtyři. Pro zajímavost dodávám, že oficiálně měli nejvyšší postavení biolog František Vejvodský a mineralog Karel Vrba, jen ti dva měli titul dvorního rady. Když po válce byly rakouské tituly zrušeny, ptali jsme se profesora Vejvodského, jak ho teď máme oslovovat. „No, říkejte mi rado“, zněla odpověď. Profesor Vrba unavoval starobylým způsobem podání. Každá přednáška končila slovy „...o čemž budoucně pojednáno bude“. Přednášky profesora Vejvodského byly zajímavější. Zvláště poutavé pak byly přednášky prof. Rádlů z přírodní filozofie a botanické prof. Velenovského, nesené rovněž zanícením pro nejširší souvislosti, zanícením, jaké se u botanika nepředpokládá.

Již z tohoto hrubého přehledu je vidět, že moje univerzitní studium se rozplývalo do velké šíře a bylo těžko zvládnutelné. Tématem mé písemné práce v prosemináři prof. Daneše byla typizace mořského pobřeží, v geologickém praktiku jsme měřili směr a úklon vrstev, v mineralogickém jsme určovali nerosty podle úhlu os optických, v botanickém obdivovali strukturu rostlinné buňky, v antropologickém určovali z hromádky kostí věk a pohlaví nebožtíkovo. A úkolem mé seminární práce u prof. Dvorského byl rozbor tehdy slavné knihy britského ekonomy J. M. Keynesa kritizující hospodářská ustanovení versailleské mírové smlouvy.

Pro disertační práci jsem z univerzitních přednášek čerpal jen málo. Po vzoru prof. Dvorského byla založena geneticky a vycházela od nejstarší minulosti, v čemž mě podporovaly i statě prof. Matiegky o etnickém vývoji našeho národa. Základy prehistorie jsem si musel osvojit jen z literatury, stejně jako potřebné poznatky dějepisné. Sbíral jsem nejen v univerzitní knihovně, ale také v knihovně Národního muzea a muzea opavského. Předmětem práce totiž byl vývoj moravskoslezské hranice. Nemohu zde vděčně nevzpomenout prof. L. Niederle, jehož stat v Českém časopise historickém z roku 1900 přivedla k nám teorii historické superpozice, která pak velmi ovlivňovala moje práce o populačních základnách národů.